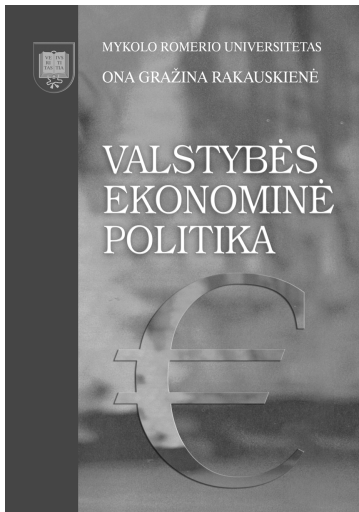

RECENZIJOS

VALSTYBĖS EKONOMINĖ POLITIKA

Onos Gražinos Rakauskienės monografijoje „Valstybės ekonominė politika“ nagrinėjama Lietuvos ekonominė politika siekiant suvokti šalies ekonomikoje vykstančių sudėtingų ir prieštarų procesų turinį, esmę ir patirtį rinkos tapimo laikotarpiu.

Monografijos kryptys apima valstybės ekonominės politikos svarbiausius teorinius ir metodologinius aspektus, makroekonominių pokyčių analizę Lietuvoje 1991–2004 m. globalizacijos, integracijos bei narystės ES kontekste.

Išskirtinis dėmesys teikiamas valstybės fiskalinei politikai – kaip vienam iš pagrindinių Lietuvos ekonomikos valdymo svertų. Nagrinėjamas ir toks svarbus Lietuvos ekonomikos augimo „ramstis“ kaip užsienio prekybos ir eksporto skatinimo politika.

Vienas iš šio darbo pagrindinių akcentų – fiskalinės ir socialinės politikos sąsaja, kaip tam tikra prasme dviejų priešingų svertų ryšys valstybės ekonominėje politikoje. Todėl darbe daug dėmesio skiriamas Lietuvos socialinės politikos (plačiau prasme) analizei. Šioje plotmėje pažymėtina svarbi, nuolat deklaruojama, tačiau vis dar sunkiai įgyvendinama vidurinėsios klasės formavimo Lietuvoje problema ir ganėtinai naujas – lyčių lygybės aspektas ne tik darbo ir užimtumo srityje, bet ir plačiau – apimant visos makroekonomikos sritis.

Monografijos temos aktualumą ir naujoviškumą lemia keletas aplinkybių.

Pirmoji susijusi su transformacijos laikotarpiu, sudėtingais ir nevienareikšmiškais procesais, vykstančiais Lietuvos ekonomikoje. Šių pokyčių rezultatai Lietuvoje vis dar per menkai apmąstyti ir išnagrinėti. Dažnai į sudėtingus procesus, vykstančius šalies ekonomikoje, žvelgiama supaprastintai, profesionalųjį požiūrį pakeičia politizuota, paviršutiniška pozicija, stokojama nuodugnios ekonominių procesų ir problemų analizės, trūksta profesionalių diskusijų apie socialinius-ekonominius reiškinius, pasigendama alternatyvaus požiūrio, dalykiško ir objektyvaus problemų vertinimo. Autorė bando užpildyti šią spragą.

Antroji aplinkybė siejama su pastarųjų metų Lietuvos makroekonomikos laimėjimais – sparčiausiu ekonomikos augimu Europos Sąjungoje, makroekonomikos rodikliai tenkina Maastrichto kriterijus, Lietuva susilaukė puikaus įvertinimo iš tokių solidžių tarptautinių organizacijų kaip Tarptautinis valiutos fondas, Pasaulio bankas, Europos Komisija. Tačiau besidžiaugiant šiais rezultatais negalima nepastebėti, kad visi tie rodikliai, kurie apibūdina žmoniškųjų išteklių plėtrą, pavyzdžiui, tokie kaip gyventojų gyvenimo lygis, darbas, pajamos ir vartojimas, regioninė politika, smulkaus ir vidutinio verslo plėtra, vyrų ir moterų skirtingos ekonominės galimybės, nepasižymi tokia dinamiška plėtra kaip makroekonomikos indikatoriai. Minėtos sritys atsilieka ir vystosi ekstensyviai. Tai nepriartina mūsų šalies prie europinės gerovės modelio. Taigi knygoje bandoma išsiaiškinti susiklosčiusios padėties problemas, jų priežastis ir pateikti jų sprendimo būdus.

Trečioji aplinkybė – Lietuvoje susiformavęs iškreiptas požiūris į valstybės vaidmenį ekonomikoje. Valstybės tarsi buvo nustumta nuo arenos, valstybės dalyvavimas ekonomikoje – vis dar Lietuvai abejotinas klausimas. Pas mus vis dar vyrauja požiūris, visiškai neigiantis valstybės vaidmenį ekonomikoje, o šiuolaikinėje rinkoje tokio ortodoksinio požiūrio nėra, priešingai – pasaulio ir ES šalių ekonomikoje valstybės dalyvavimas didėja, nes formuojantis informacinei žinių visuomenei didėja švietimo, sveikatos apsaugos, „neapčiuo-

piamo“ intelektualinio kapitalo, kaip žmogiškų išteklių kokybės dimensijų, reikšmė, taip pat stiprėja valstybės saugumo ir strateginės funkcijos. Įtvirtinus svarbiausius funkcionuojančios rinkos ekonomikos elementus šalyje būtina aiškiau suprasti valstybės vaidmenį, jos funkcijas, svarbiausius tikslus ir jų įgyvendinimo svertus ekonomikoje, išnagrinėti Lietuvos valstybės vykdomą ekonominę politiką. Monografijoje bandoma įrodyti, kad valstybei turi visada rūpėti ekonomika, jei ji siekia pasivyti pirmaujančias valstybes, jos vyriausybė turi būti labai aktyvi, nevenianti drąsių sprendimų.

Ketvirta – mūsų tautiečių padidėjusi motyvacija mokytis, šviestis, įgyti profesinių žinių verčia padėti studijuojantiems. Rinkos reformų pradžioje buvo mestasi į tarptautinį verslą, rinkotyra, vadybą, firmos verslo planavimą. Ši padėtis atsispindėjo ir ekonominėje literatūroje. Dabartiniu metu vis daugiau jaunų žmonių Lietuvoje ima domėtis ir studijuoti viešąjį administravimą, valstybės valdymą, viešojo sektoriaus ekonomiką. Tačiau pastebimas akivaizdus nacionalinės ekonominės literatūros stygius valstybės ekonominės politikos klausimais.

Visos šios aplinkybės bei bandymas į tai atsakyti ir lemia monografijos naujoviškumą.

Monografiją sudaro penkios dalys.

Pirmoje dalyje – „Valstybės ekonominės politikos teoriniai ir metodologiniai aspektai“ – atskleidžiama valstybės ekonominės sistemos, ekonominės politikos ir šalies socialinės ekonominės plėtros strategijos esmė. Pateikiami ekonominės sistemos principai, nagrinėjamos valstybės ekonominės politikos sudėtinės dalys makro- ir mikrolygiu, aptariami Mastrichto sutarties kriterijai, atskleidžiami valstybės strateginės plėtros metodologiniai pagrindai Lietuvos valstybės ekonominės politikos kontekste.

Nagrinėjami šiuolaikinės rinkos ekonomikos modeliai – pereinamojo laikotarpio ekonomika, monetarinis-liberalusis ekonomikos modelis, europinės gerovės modelis ir „naujoji ekonomika“ – žinių visuomenės modelis; atskleidžiami jų teigiami ir neigiami skiriamieji bruožai, pranašumai ir trūkumai, esmė, pateikiama kritinė analizė.

Trečiasis šios dalies skyrius skirtas valstybės vaidmeniui ir funkcijoms atskleisti. Parodoma, kodėl valstybė turi dalyvauti rinkos ekonomikoje – nagrinėjamos prielaidos, lemiančios valstybės dalyvavimą ekonomikoje, taip pat bendrosios valstybės funkcijos ekonomikoje, pagrindinės vyriausybės veiklos kryptys; pateikiama kritinė rinkos ekonomikos pokyčių rezultatų valstybės valdymo ir socialinėje srityje analizė.

Antroje dalyje „Ekonomikos augimas: raiša, išorinė aplinka ir perspektyvos“ atskleidžiama ekonomikos augimo esmė, veiksniai ir modeliai,

pateikiama makroekonominių pokyčių Lietuvoje 1991–2004 m. analizė ir numatoma tolesnė perspektyva. Nagrinėjamos globalizacijos proceso teigiamos ir neigiamos pasekmės Lietuvai, keliama nacionalinio ekonominio saugumo problema, analizuojamos Lietuvos ekonomikos augimo prielaidos strateginėje perspektyvoje narystės ES kontekste.

Trečiojoje, teorinėje, monografijos dalyje „Valstybės fiskalinė politika“ nagrinėjamas fiskalinės politikos turinys, fiskalinės politikos priemonės – diskretinė ir nediskretinė fiskalinė politika, parodomi valstybės pajamų šaltiniai ir valstybės išlaidų struktūra bei jų didėjimo veiksniai. Teorinių fiskalinės politikos pagrindų fone nagrinėjami fiskalinės politikos ypatumai Lietuvoje 1991–2004 m. Analizuojama Lietuvos mokesčių sistemos reforma, keliama valstybės pajamų didinimo problema ir pateikiamos jos sprendimo strateginės kryptys.

Ketvirtojoje dalyje gvildinama Lietuvos užsienio prekybos politika ir eksporto skatinimas. Šioje dalyje pateikiami Lietuvos nacionalinės ekonomikos sąveikos su pasaulio ūkiu klausimai, nagrinėjamos tarptautinės prekybos koncepcijos, parodomas eksporto vaidmuo ir valdymas. Pateikiama Lietuvos užsienio prekybos išorinių veiksmų analizė – analizuojama Lietuvos užsienio prekybos pagrindinių partnerių ekonomika (JAV, ES, Rusijos, Ukrainos, Baltarusijos, Lenkijos ir Baltijos šalių).

Pateikiama Lietuvos 1993–2003 m. užsienio prekybos analizė – svarbiausios tendencijos ir problemos, nagrinėjama užsienio prekybos struktūra. Daug dėmesio analizėje skiriama Lietuvos eksporto plėtrai nagrinėti; dinamikai, struktūrai pagal šalių grupes, atskiras šalis, atskiras prekių grupes ir pagal pramonės šakas. Pateikiama Lietuvos eksporto plėtros strategija.

Lietuvai tapus ES nare ypatinga reikšmė tenka socialinei politikai, kuri ir nagrinėjama penktojoje dalyje. Pirmasis šios dalies skyrius skirtas socialinės politikos esmei, pagrindinėms nuostatom, turiniui atskleisti. Tai sugretinama su žmogaus socialinės raidos samprata ir jos vertinimu, iškeliami teoriniai užimtumo aspektai.

Toliau pateikta socialinės-ekonominės raidos analizė Lietuvoje 1991–2004 m. – bendra socialinių pokyčių charakteristika, socialinė biudžeto orientacija; analizuojama užimtumo ir darbo rinkos politika, iškeliamos pagrindinės problemos šioje srityje, pavyzdžiui, nedarbas, atskleidžiamos nedarbo priežastys ir priemonių jam mažinti sistema.

Ši dalis taip pat skirta darbo užmokesčio problemos, gyventojų pajamų ir vartojimo, socialinės apsaugos sistemos analizei. Keliami vidurinėsios klasės formavimosi Lietuvoje problemos – vertybių sistemos bei vidurinėsios klasės vertinimo aspektai.

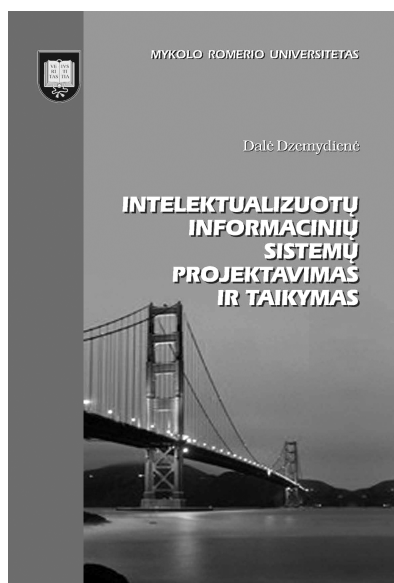
Monografija baigiama skyriumi „Socialinė ekonominė plėtra – lyčių lygybės (genderinis) požiūris“. Jame pateikiamos naujausios genderinės analizės koncepcijos, atsižvelgiant į tai nagrinėjami Lietuvos BVP augimo, valstybės finansų politikos, užsienio prekybos politikos genderiniai aspektai. Darbe pateikiama Lietuvos užimtumo didinimo strategija Europos Sąjungos naujosios sanglaudos strategijos kontekste.

Monografijos pabaigoje suformuluotos išvados, kuriose bandoma atsakyti į klausimus, koks

turėtų būti pasirinktas ekonomikos modelis Lietuvoje, kokie Lietuvos ekonominės politikos laimėjimai per praėjusius rinkos ekonomikos pokyčių metus, kokias problemas reikėtų nedelsiant spręsti, kokie strateginiai sprendimai turėtų būti priimti svarbiausiose valstybės ekonominės politikos srityse.

Prof. habil. dr. **Gediminas Davulis**
Mykolo Romerio universitetas

INTELLECTUAL INFORMATION SYSTEMS IN ECONOMY

The objectives of this book are concerned with the development of intelligent information systems and information communication technologies for better understanding and evaluating management processes. The aims of the monograph of

professor doctor Dalė Dzemydienė are to educate business leaders, specialists and information system developers that will function as agents for change toward sustainable development, and promote the role of eco-efficiency, innovation and corporate technological, social responsibilities.

The book discusses the application and impact of information systems, how to make them

to work by methods of artificial intelligence and support many different decision making processes.

The management of sustainable development of processes should be evaluated via the three perspectives: of economic growth, ecological balance, and social progress. The book reveals some aspects of management of sustainable development processes. Properly set strategic plans and information infrastructure will make it possible to reduce costs, improve work conditions, minimize the risk, and create new opportunities, when analysing existing and evolving business entities. In addition, the analysis of artificial intelligence methods and systems design possibilities will make it possible to clearly define the situation for decision support, at the same time, making it possible to assess potential investment projects, the nature of the economic development, and ecological balance.

The book is well designed and contains many useful components, which will be helpful to students and teachers, management specialists and conceptual designers of information systems.

Prof. dr. **Walter Leal Filho**
TuTech Inovations Hamburg Technical University,
Germany

INTELKTUALIOS INFORMACINĖS SISTEMOS EKONOMIKOJE

Sparčiai vystantis informacinių sistemų kūrimo galimybėms ir technologijoms keičiasi darbo aplinka daugelyje žmogaus veiklos sričių. Technologijų vystymasis daro įtaką kuriant programinę įrangą, ieškant naujų metodų, perteikiant, struk-

tūrizuojant, kaupiant, valdant informaciją ir žinias.

Prof. dr. Dalės Dzemydienės monografija skirta intelektualių sistemų projektavimo ir taikymo klausimams. Pateikta tiriama medžiaga nagrinėja sprendimų paramos sistemų projektavimo etapus, žinių vaizdavimo metodus. Aprašytos paprastos duomenų struktūros, kurios metodiškai įdiegiamos į sudėtingesnius informacinių valdymo sistemų projektavimo etapus. Aprašyti taikomieji

darbai kuriant įmonių taršos įvertinimo sistemą, transporto sistemos valdymo informacinę infrastruktūrą, keliant pagrindinius reikalavimus darnaus valdymo užtikrinimui.

Knygos 1 ir 4 skyriuose dėmesys skiriamas informacinių sistemų ir technologijų taikymo aspektams, koncepcinio projektavimo priemonėms bei jų įgyvendinimui. 3 ir 5 skyriuose aprašomi dirbtinio intelekto sistemų kūrimo metodai, žinių įgijimo strategijos ir jų vaizdavimo kompiuterinėse sistemose būdai. Knygoje apžvelgta žinių valdymo sistemų ir jų išraiškos priemonių kaita nuo pirmųjų klasikinių metodų iki šiuolaikinių standartizuotų projektavimo sprendimų bibliotekų ir darbinės aplinkos kūrimo galimybių. Labai aktualūs tampa žmogaus žinojimo ir samprotavimo metodų organizavimo ir panaudojimo klausimai, kuriems skiriama pakankamai dėmesio. 6 ir 7 skyriuose aprašomos sprendimų paramos sistemų kūrimo problemos, tokių sistemų samprata ir taikymo galimybės svarbiose taršos vertinimo, transporto sistemų, nuotolinio mokymo, elektroninių dokumentų valdymo srityse.

Monografija išsiskiria sisteminiu požiūriu į intelektualią sistemų kūrimą, integruojant į šį procesą vadybos mokslo žinias. Knygoje supažindinama su gana sudėtinga dirbtinio intelekto sistemų kūrimo sritimi, tačiau taikomojo pobūdžio aprašymas turėtų būti naudingas vadybos, informa-

cinių sistemų projektavimo specialistams, dėstytojams ir visiems, kurie domisi tokių sistemų kūrimu ir valdymu.

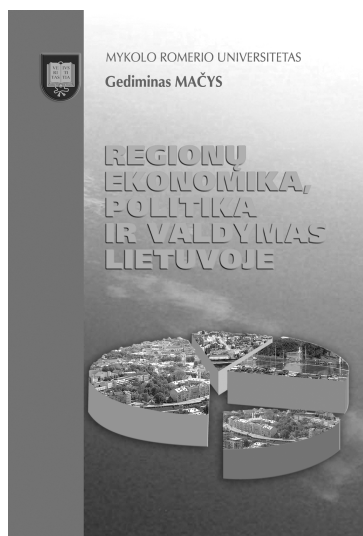
Pateikta teorinė medžiaga ir metodiniai nurodymai gali būti naudingi savarankiškai mokantis dirbti su duomenų bazėmis, projektuoti komponentines žinių valdymo sistemas.

Dalės Dzemydienės mokslinio tiriamojo darbo patirtis, įgyta Matematikos ir informatikos institute, ir pedagoginio darbo įgūdžiai Mykolo Romerio universitete leido kūrybiškai panagrinėti informacinių sistemų projektavimo, informacijos struktūrizavimo ir valdymo aspektus, kurie bus naudingi kuriant tokias sistemas įvairiose dalykinėse srityse. Knygoje pateikti pavyzdžiai turėtų skatinti kūrybinį studijuojančiųjų aktyvumą, ieškoti ir teisingai pasirinkti šiuolaikinių informacinių technologijų teikiamas priemones.

Monografija „Intelektualių informacinių sistemų projektavimas ir taikymas valdant darnaus vystymo procesus“ atitinka tokio tipo knygoms keliamus reikalavimus, yra šiuolaikinė profesionaliai parengta mokslinio tyrimo studija, todėl rekomenduotina spausdinti.

Prof. habil. dr. **Laimutis Telksnys**
Matematikos insituto ir informatikos atpažinimo
procesų skyriaus vadovas

ECONOMICS, POLICY AND GOVERNANCE OF REGIONS IN LITHUANIA

Regional economics and Policy (REP) is a distinct sub-discipline which draws on economic theory in an attempt to explain divergent economic performance across space and provides an interface between Business Administration and Economics.

Therefore, it is a suitable deepening subject for both courses of studies. On the one hand, REP augments economic theory with the important area dimension. It abolishes the microeconomic fiction of punctual, perfect markets and allows for phenomena like local monopolies, inhomogeneous locations and the limited mobility of goods and factors of production. Thereby, economic problems like international, better to say – interregional, location competition, regional infrastructure and environmental policy, tax competition and financial adjustment become theoretically ascertainable. Thus, REP is not a special subject, but rather a generalization of economics. It builds bridges to related subjects like Economic Geography and Administration Economics. This contributes to the many practical references of.

On the other hand, REP focuses on the techniques used to evaluate the effectiveness territorial policies, which include local and regional economic development initiatives as well as the ter-

itorial policies of central government. From this microeconomic perspective, multiple references to business administration can be found. There is a strong emphasis throughout the volume on the application of economic theory to gaining a better understanding of how spatial problems arise and what policy makers can do to tackle these problems.

Due to the further reduction of trade barriers and the increasing factor mobility, REP becomes more and more relevant in explaining international division of labour. Classic trade theory, which does for the most part abstract from the mobility of the factors of production, falls short of reality more and more. Concerning Europe, after the completion of the Single European Market and the monetary union the location competition is taking place ever less between the states than rather between the individual regions. Thus, REP will not only gain importance in science, but also in economic practice.

The intent of this book is intended to equip students with a toolkit of theoretical, informational and practical skills for regional analysis and to expose the student to concepts, theories, and analytical techniques in the field of regional economics, policy and governance. The book is divided into five parts. The initial first section addresses the 3 key questions raised by introducing spatial aspects into economic analysis. In effect, each is based on the regional facets of economic demand, supply, and externalities. Applied topics such as regional multipliers, input-output models, growth models, inter-regional trade and migration, spread of technologies and innovations, clusters and entrepreneurship, globalization and regionalization are explored in this part of

the volume. The principles, instruments, the history and review of regional disparities and specific regional problems within Lithuania and EU are explored in the second section; the main principles of public administrations and legal framework of the governance of regions and devolution of regional policy in Lithuania are covered in the third section. The final fourth and fifth sections focus on assessment of past and layout of future regional policy in Lithuania. Each section first introduces core topics, and then briefly surveys modern theories, methods and empirics. Empirical evidence is used throughout the volume to illustrate the issues under discussion. Tutorials are used to develop problem-solving skills and to apply regional methods to current problems.

An undoubted advantage of the volume lies with the vast literature that has been reviewed, contributing in most parts to the soundness of the theoretical and practical argument. The dominance of theoretical parts is also purposeful. In short, *Economics, policy and governance of regions in Lithuania* is certainly a timely and long awaited contribution to the slowly emerging discussion on the territorial and social cohesion in Lithuania. Providing path-breaking theory and practice in the fields of regional science, policy and governance, this highly original, multidisciplinary study will prove invaluable for students, academic and practitioners. Regional policy makers will also find much to interest them within this book.

Prof. habil. dr. **Ona Gražina Rakauskienė**
Department of Economics,
Mykolas Romeris University